OLIY TA‘LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI DARSLARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH

Murodov Oybek To’raqulovich
Osiyo Xalqaro Universiteti “Umumtexnik fanlar” kafedrasi assistent o’qituvchisi

Annotatsiya. Innovatsiyalar dolzarb va muhim ahamiyatga ega bo‘lib, tizim doirasida shakllangan yangicha yondashuvlardir. Ular tashabbus va yangiliklar asosida vujudga keladi hamda ta’lim mazmunini rivojlantirishda istiqbolli vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, innovatsiyalar umumiy ta’lim tizimining rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Innovatsiya — bu ma’lum bir faoliyat sohasi yoki ishlab chiqarishda texnologiya, shakl va metodlarni yangicha yondashuv asosida qo‘llash bo‘lib, u ilgari qo‘llanilgan usullarga nisbatan sezilarli muvaffaqiyatga olib keladigan texnologik jarayon yoki yechimdir.

Kalit so’zlar: an'anaviy ta'lim texnologiyalari, axborot kompetentsiyasi, intellektual qobiliyatlar, tanqidiy fikrlash, rebus, krossvordlar.

Аннотация: Инновации являются актуальными и важными, представляя собой новые подходы, сформированные в рамках определённой системы. Они возникают на основе инициатив и новшеств, а также служат перспективным средством для развития содержания образования. Кроме того, инновации оказывают положительное влияние на развитие всей системы образования.

Инновация — это применение новых подходов, технологий, форм и методов в определённой сфере деятельности или производстве, что приводит к достижению значительно лучших результатов по сравнению с ранее использованными методами.

Ключевые слова: традиционные образовательные технологии, информационная компетентность, интеллектуальные способности, критическое мышление, ребусы, кроссворды.

Abstract. Innovations are relevant and of great importance, representing new approaches formed within a specific system. They emerge based on initiatives and novelties, and serve as a promising means for developing the content of education. Moreover, innovations have a positive impact on the development of the overall education system.

Innovation is the application of new approaches, technologies, forms, and methods in a particular field of activity or production, which leads to significantly better results compared to previously used methods.

ISSN 3030-3907

Keywords: traditional educational technologies, information competence, intellectual abilities, critical thinking, puzzles, crossword puzzles.

Kirish.

Barchamizga ma’lumki, XXI asr – globallashuv davri, texnika asri deyiladi.. Bugungi kunda fan va texnika jadal suratda rivojlanib bormoqda, bu esa yangi texnologiyalardan foydalanib dars o‘tishni taqozo etadi. Kelajagimiz bo‘lgan yoshlarni yuksak madaniyatli, o‘tkir bilimli qilib tarbiyalashda har bir pedagog xodim o‘zini mas’ul shaxs ekanligini bilgan holda, dars samaradorligini oshirib borishi, yangi texnologiyalardan unumli foydalanishi dolzarb masala hisoblanadi.

An'anaviy ta'lim texnologiyalari ma'lumotlarning haddan tashqari yuklanishi sharoitida yuqori texnologiyali muhitning jadal rivojlanishining o'zgaruvchan oqibatlarini deyarli hisobga olmaydi, bu esa inson idrok etish imkoniyatlaridan allaqachon oshib ketadi. Boshqa tomondan, yangi texnologiyalarni yaratish ijtimoiy hayotda xuddi shunday tub o'zgarishlarga olib keladi va yangi talablar bilan bog'liq holda zarur bilimlarni doimiy ravishda yangilash va modernizatsiya qilish zarur. Axborot kompetentsiyasini, intellektual qobiliyatlarni, tanqidiy fikrlashni haqiqiy amaliy muammolarni hal qilish uchun mos darajada shakllantirishni talab qiladi. Ushbu ikki fakt o'rtasida uchinchi fakt bor: maktabdagi muvaffaqiyatsizlik, qaysiki haqiqiy amaliy muammolarni hal qilish uchun mos darajada tanqidiy fikrlash.

Asosiy qism. Innovatsion texnologiyalar bugungi kunda hayotimizning barcha jabhalariga kirib kelmoqda. Shu jumladan, maktab fanlarini, xususan informatika fanini o‘qitishda ham kompyuter texnologiyalaridan foydalanish zaruriyati ortib bormoqda. Chunki darsliklardagi ma’lumotlar tez eskiradi, dunyo yangiliklari, iqlim, qonunchilik kabi sohalarda har kuni o‘zgarishlar ro‘y bermoqda.

Kompyuter va internet orqali olingan so‘nggi ma’lumotlardan foydalanish o‘quv jarayonini optimallashtirish, diversifikatsiya qilishning eng samarali yo‘llaridan biridir. Fan va texnikaning jadal rivojlanishi, axborot jamiyatining shakllanishi shaxsni to‘laqonli hayotga tayyorlash zaruratini tug‘diradi. Bu esa ta’limni innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etishni talab qiladi.

Innovatsion texnologiyalarning asosiy maqsadi – o‘quvchining mustaqil fikrlovchi, faol va ijodiy shaxs sifatida shakllanishini ta’minlashdir. Innovatsion yondashuvlar o‘qituvchi faoliyatini ham zamon talablariga mos ravishda yangilashni talab qiladi. Hozirgi kunda "innovatsiya" tushunchasi juda keng qo‘llaniladi. U inglizcha "innovation" so‘zidan olingan bo‘lib, yangilik kiritish, tizimni ichki jihatdan o‘zgartirish degan ma’noni bildiradi.

ISSN 3030-3907

Innovatsion texnologiyalar hayotimizning barcha sohalariga tezda kirib keldi. Shu munosabat bilan maktab kursining ko‘plab fanlarini o‘rganish jarayonida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish zarurati tug‘iladi. Zero, dunyodagi ekologik vaziyat, qonunchilik, tabiat, ob-havo har kuni o'zgarib turadi. Darslikda keltirilgan ma'lumotlar darslik nashr etilgan paytda ham eskiradi. Innovatsion texnologiyalar, kompyuter texnologiyalari va internetdan olingan so'nggi ma'lumotlardan foydalangan holda alohida fanlar yoki alohida mavzularni o'rganish ta'lim jarayonini optimallashtirish va diversifikatsiya qilish usullaridan biridir.

Fan va texnikaning jadal rivojlanishi, axborot texnologiyalari sohasidagi inqilob, ta’lim tarkibi va mazmunidagi o‘zgarishlar, uni insonparvarlashtirish va insonparvarlashtirishning zamonaviy sharoitida axborot jamiyatida shaxsni to‘laqonli hayotga tayyorlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda va alohida ahamiyatga ega. Binobarin, zamonaviy ta’limni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish ustuvor yo‘nalishga aylanishi kerak. Innovatsion texnologiyalarning maqsadi - o'zining o'quv va kognitiv faoliyatini mustaqil ravishda qurish va sozlash qobiliyatiga ega bo'lajak mutaxassisning faol, ijodiy shaxsini shakllantirish. Innovatsiyalar innovatori o'qituvchilari faoliyatini rivojlantirish va o'zlashtirishning zamonaviy jarayoni bosqichma-bosqich ko'zda tutilgan. Bugungi kun talabi ta`limni sifat o’zgarishlariga olib keluvchi yangicha yondashuvlarni izlashga undamoqda va uni o’rganishdagi yondashuvlar (metodlar) ham o’zgarmoqda.

Hozirgi vaqtda «innovatsiya» tushunchasi juda keng qo’llanilmoqda. Innovasiya so’zi inglizcha so’z bo’lib, innovatsion yangilik kiritish degan ma’noni bildiradi, ya’ni tizim ichki tuzilishini o’zgartirish, deb ta’riflanadi. Innovasiya amaliyot va nazariyaning muhim qismi bo’lib, ijtimoiy- madaniy obyekt sifatlarini yaxshilashga yo’naltirilgan ijtimoiy subyektlarning harakat tizimidir.

Bugun ta’lim tizimidagi innovatsiyalarni quyidagicha tasniflash mumkin:

– faoliyat yo’nalishiga qarab;

– kiritilgan o’zgarishlarning tavsifiga ko’ra;

– kelib chiqish manbaiga ko’ra.

Ta’lim jarayonida, shu jumladan informatika fanini o’qitish jarayonida

interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o’quv jarayonida qo’llashga bo’lgan qiziqish, e’tibor kundan-kunga kuchayib borishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an’anaviy ta’limda o’quvchilarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o’rgatilgan bo’lsa, zamonaviy innovatsion texnologiyalarda esa, ularni egallayotgan bilimlarni o’zlari qidirib

ISSN 3030-3907

topishlariga, mustaqil o’rganib tahlil qilishlariga, xatto xulosalarni o’zlari keltirib chiqarishlariga o’rgatadi.

Informatika fanida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash. Ta’lim jarayonida, ayniqsa informatika darslarida interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalarni qo‘llashga bo‘lgan qiziqish ortib bormoqda. An’anaviy ta’limda o‘quvchilar tayyor bilimlarni egallashga o‘rgatilgan bo‘lsa, innovatsion ta’limda ular mustaqil izlanish, o‘rganish va xulosa chiqarishga o‘rgatiladi.

Bu jarayonda o‘qituvchi boshqaruvchi va yo‘naltiruvchi sifatida faoliyat yuritadi. Informatika darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarni chuqur bilim olishiga, darslarga qiziqishini ortishiga va samaradorlikka olib keladi. Ayniqsa, bolalar maktabga cha bo‘lgan davrdanoq kompyuter savodxonligiga ega bo‘lishmoqda. Shuning uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta’limga joriy etish talab darajasiga chiqmoqda.

O’qituvchi innovatsion texnologiyalarga asoslanga ta’lim jarayoniga shaxsning rivojlanishi, shakllanishi, bilim olish va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo’naltiruvchilik funksiyasini bajaradi va bunda talaba asosiy bo’g’inga aylanadi.

Innovasion texnologiyalar informatika fanini o’qitish jarayoniga hamda o’qituvchi va talaba faoliyatiga yangilik, o’zgarishlar kiritish bo’lib, uni amalga oshirishda asosan, interfaol usullardan to’liq foydalaniladi. Interfaol usullar – bu jamoa bo’lib fikrlashdan iborat, ya’ni u pedagogik ta’sir etish usullari bo’lib, ta’lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlarning o’ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va talabalarning birgalikda faoliyat ko’rsatishi orqali amalga oshiriladi.

Darslarni axborot texnologiyalari yordamida innovatsion texnologiyalari asosida tashkil etishni o’quvchilarga ular maktabda ta’lim olishni boshlangan vaqtdan boshlab ommaviy ravishda o’qitishni boshlash kerak, chunki bu davrda o’quvchilarda ko’nikmalar tez shakllanadi. Chunki o’quvchilarning ko’p qismi maktabga cha bo’lgan davrdanoq kompyuter savodxonligiga ega bo’lishmoqda. Ular kompyuter orqali har xil o’yinlarni o’ynashni, kompyuter qismlaridan qanday foydalanishni bog’cha yoshidanoq o’rganib olmoqda. Shularni e’tiborga olib, ta’limga axborot- kommunikasion texnologiyalarni kiritish talab darajasiga chiqmoqda. Informatika darslarida innovatsion texnologiyalardan o’z o’rnida samarali foydalanilishi, mashg’ulotlarning qiziqarli tarzda tashkil etilishiga olib kelishi bilan o’quv materiallarining chuqur o’zlashtirilishiga keng imkoniyat yaratib beradi.

Darslarni axborot texnologiyalari yordamida innovatsion texnologiyalari asosida tashkil etishni o’quvchilarga ular maktabda ta’lim olishni boshlangan

ISSN 3030-3907

vaqtdan boshlab ommaviy ravishda o’qitishni boshlash kerak, chunki bu davrda o’quvchilarda ko’nikmalar tez shakllanadi. Chunki o’quvchilarning ko’p qismi maktabga cha bo’lgan davrdanoq kompyuter savodxonligiga ega bo’lishmoqda. Ular kompyuter orqali har xil o’yinlarni o’ynashni, kompyuter qismlaridan qanday foydalanishni bog’cha yoshidanoq o’rganib olmoqda. Shularni e’tiborga olib, ta’limga axborot- kommunikasion texnologiyalarni kiritish talab darajasiga chiqmoqda.

Informatika darslarida innovatsion texnologiyalardan o’z o’rnida samarali foydalanilishi, mashg’ulotlarning qiziqarli tarzda tashkil etilishiga olib kelishi bilan o’quv materiallarining chuqur o’zlashtirilishiga keng imkoniyat yaratib beradi.

Dars jarayonlariga ta’limning zamonaviy innovatsion texnologiya-larini kiritish, yoshlarni mustaqil ijodiy ishlashga, erkin fikrlashga o’rgatish bilan birga, fanni o’rganishga bo’lgan qiziqishini oshiradi, darsni ko’rgazmaliligini va tushunarliligi oshiradi.

Shu bilan birga ta’limni zamonaviy innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etishi informatika fani o’qituvchisidan kompyuter savodxonligiga ega bo’lishni, axborot resurslaridan foydalangan holda fanga oid ma’lumotlarni o’quvchilarni qanoatlantiradigan darajada yetkazib berish malakasini talab etadi. Shuning uchun o’qituvchi darsga jiddiy tayyorlanmasligi mumkin emas. O’qituvchi har bir darsni noan’anaviy usulda o’tishi lozim.

Hozirgi vaqtda ta’lim jarayonida o‘qitishning zamonaviy metodlari keng qo‘llanilmoqda. O‘qitishning zamonaviy metodlarini qo‘llash o‘qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. An’anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda uni ta’lim oluvchilar faoliyatini faollashtiradigan turli-tuman metodlar bilan boyitish ta’lim oluvchilarning o‘zlashtirish darajasi o‘sishiga olib keladi.

Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash borasida katta tajriba asoslarini tashkil etuvchi metodlar interfaol metodlar nomi bilan yuritilmoqda. Interfaol ta’lim metodlari hozirda eng ko‘p tarqalgan va barcha turdagi ta’lim muassasalarida keng qo‘llanayotgan metodlardan hisoblanadi. Shu bilan birga, interfaol ta’lim metodlarining turlari ko‘p bo‘lib, ta’lim-tarbiya jarayonining deyarli hamma vazifalarini amalga oshirish maqsadlari uchun moslari hozirda mavjud.

ISSN 3030-3907

Amaliyotda ulardan muayyan maqsadlar uchun moslarini ajratib tegishlicha qo‘llash mumkin. Bu holat hozirda interfaol ta’lim metodlarini ma’lum maqsadlarni amalga oshirish uchun to‘g‘ri tanlash muammosini keltirib chiqargan.

Interfaol metodlar deganda – ta’lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta’lim jarayonining markazida ta’lim oluvchi bo‘lgan metodlar tushuniladi. Bu metodlar qo‘llanilganda ta’lim beruvchi ta’lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Ta’lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta’lim oluvchi markazda bo‘lgan yondashuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- ta’lim samarasi yuqoriroq bo‘lgan o‘qish-o‘rganish;

-ta’lim oluvchining yuqori darajada rag‘batlantirilishi;

-ilgari orttirilgan bilimlarning ham e’tiborga olinishi;

-ta’lim jarayoni ta’lim oluvchining maqsad va extiyojlariga muvofiqlashtirilishi;

-ta’lim oluvchining tashabbuskorligi va mas’uliyatining qo‘llab-quvvatlanishi;

-amalda bajarish orqali o‘rganilishi;

-ikki taraflama fikr-mulohazalarga sharoit yaratilishi.

Shunday qilib, fanlarni o‘qitish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish o‘ziga xos xususiyatga ega. Ta’lim amaliyotida foydalanilayotgan har bir interfaol metodni sinchiklab o‘rganish va amalda qo‘llash o‘quvchi-talabalarning fikrlashini kengaytiradi hamda muammoning to‘g‘ri yechimini topishlariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

O‘quvchi-talabalarning ijodkorligini va faolligini oshiradi. Turli xil nazariy va amaliy muammolar interfaol metodlar orqali tahlil etilganda o‘quvchi-talabalarning bilim, ko‘nikma, malakalari kengayishi va chuqurlashishiga erishiladi.

Eng jiddiy didaktik muammolardan biri ta’lim metodlarini tanlash nimalarga bog‘liq, degan masaladir. Didaktikaga oid adabiyotlarda ta’lim metodlarini to‘g‘ri tanlash va ularni qo‘llash samaradorligining turli omillar bilan bog‘liqliklari quyidagicha qayd qilinadi:

- birinchidan, o‘quv mashg‘ulotlarining didaktik maqsadlari va vazifalariga bog‘liq;
- ikkinchidan, bayon qilinadigan materialning harakteriga bog‘liq;
- uchinchidan, ta’lim oluvchilarning bilimi va rivojlanish darajasiga bog‘liq;
- to‘rtinchidan, o‘quv jarayonida o‘rganilayotgan fan asoslarining muayyan (hozirgi) davrdagi metodlariga bog‘liq;
- beshinchidan, o‘quv jarayonining moddiy-texnik ta’minoti bilan bog‘liq;

ISSN 3030-3907

- oltinchidan, o‘qituvchining pedagogik mahorati, uning tayyorgarligi va o‘quv jarayonini tashkil etish darajasi hamda o‘qituvchining hozirgi zamon metodlari bo‘yicha bilimlariga bog‘liq.

Bunda har bir shakl o‘z oldiga qo‘ygan vazifalarni bajaradi, lekin shakl va metodlar to‘plami yagona didaktik majmuani hosil qiladi. Bu didaktik majmuaning amalga oshirilishi esa, o‘quv jarayonining psixologik-pedagogik qonuniyatlari bilan belgilanadi.

Buning uchun dars jarayoni oqilona tashkil qilinishi, ta’lim beruvchi tomonidan ta’lim oluvchilarning qiziqishini orttirib, ularning ta’lim jarayonida faolligi muttasil rag‘batlantirib turilishi, o‘quv materialini kichik-kichik bo‘laklarga bo‘lib, ularning mazmunini ochishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara, muammoli vaziyat, yo‘naltiruvchi matn, loyiha, obrazli o‘yinlar kabi metodlarni qo‘llash va ta’lim oluvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi. Interfaol metod biror faoliyat yoki muammoni o‘zaro muloqotda, o‘zaro bahs-munozarada fikrlash asnosida, hamjihatlik bilan hal etishdir. Bu usulning afzalligi shundaki, butun faoliyat o‘quvchi-talabani mustaqil fikrlashga o‘rgatib, mustaqil hayotga tayyorlaydi.

O‘qitishning interfaol usullarini tanlashda ta’lim maqsadi, ta’lim oluvchilarning soni va imkoniyatlari, o‘quv muassasasining o‘quv-moddiy sharoiti, ta’limning davomiyligi, o‘qituvchining pedagogik mahorati va boshqalar e’tiborga olinadi.

Shu maqsadni amalga oshirishda o’quvchilarni qiziqishini oshirish ustuvor vazifa qilib belgilangan. Sababi, dars jarayonida o’quvchi darsga qiziqsagina pedagog ko’zlangan natijaga erishishi mumkin. Buning uchun esa dars jarayonida pedagogik texnologiyalar, zamonaviy innovatsiyalardan foydalanish maqsadga muvofiq bo’lar edi. O’yinli texnologiyalardan foydalanishning asosini o’quvchilarning faollashtiruvchi va jadallashtiruvchi faoliyati tashkil etadi. O’yin olimlar tadqiqotlariga ko’ra mehnat va o’qish bilan birgalikda faoliyatning asosiy turlaridan biri hisoblanadi. Psixologlarning ta’kidlashlaricha, o’yinli faoliyatning psixologik mexanizmlari shaxsning o’zini namoyon qilish, hayotda o’z o’rnini barqaror qilish, o’zini-o’zi boshqarish, o’z imkoniyatlarini amalga oshirishning fundamental ehtiyojlariga tayanadi.

O’yinlar turli maqsadlarga yo’naltirilgan bo’ladi. Ular didaktik, tarbiyaviy, faoliyatni rivojlantiruvchi va ijtimoiylashuv maqsadlarda qo’llanadi. O’yinning didaktik maqsadi bilimlar doirasi, bilish faoliyati, amaliy faoliyatida bilim, malaka va ko’nikmalarni qo’llash, umumta’lim malaka va ko’nikmalarni rivojlantirish, mehnat ko’nikmalarini rivojlantirishni kengaytirishga qaratilgan bo’ladi. O’yinning tarbiyaviy maqsadi mustaqillik, irodani tarbiyalash, muayyan

ISSN 3030-3907

yondashuvlar, nuqtai nazarlar, ma’naviy, estetik dunyoqarashni shakllantirishdagi hamkorlikni, kollektivizmni, jamoaga kirishib keta olishni, kommunikativlikni tarbiyalashga qaratilgan bo’ladi. Didaktik tamoyillarni hisobga olgan holda, o’quvchilarga nafaqat faktlarning qatìy ilmiy bayonini berish, balki o’qitishning turli qiziqarli metodlarini ham qo’llash lozim. Masalan, ko’pchilikka ma`lum va ommabob bo’lgan krossvord o’yini o’quvchilarda qiziqish o’yg’otishi tabiiydir. Qomusiy lug’atda ta`riflanishicha, uning atamasi inglizcha “kross” – kesishgan, “vord” – so’z degan ma`noni anglatib, ilk bor XX asr boshlarida kashf etilgan. Vaqt o’tishi bilan uning turlari ko’payib, chaynvord, chaynkrossvord, krosschaynvord, aylanma krossvord, diagonal krossvordlar o’ylab topildi. Ularning har biri shaklda so’zlarning joylashishi va bog’lanishi bilan farq qiladi. Krossvord ko’rinishidagi so’rov shakli o’quvchilar uchun har doim qiziqarli va o’ziga tortadigan metoddir.

Interfaol metodlar.

Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda ta’lim samaradorligini oshirishda interfaol metodlar keng qo‘llanmoqda. Bu metodlar o‘quvchini dars jarayonining markaziga qo‘yib, ularni mustaqil fikrlashga, faol ishtirok etishga undaydi. Interfaol metodlar quyidagi afzalliklarga ega:

- Ta’lim samarasi yuqori bo‘ladi;
- O‘quvchining rag‘bati ortadi;
- Ilgari o‘rgangan bilimlar asosida yangi bilimlar o‘zlashtiriladi;
- Ta’lim individual ehtiyojlarga moslashtiriladi;
- O‘quvchining tashabbuskorligi va mas’uliyati rag‘batlantiriladi;
- Amaliy faoliyat asosida o‘rganiladi;
- Fikr almashish imkoniyati yaratiladi.

Interfaol usullarga aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlar yaratish, loyiha metodlari, rolli o‘yinlar kiradi. Bu metodlar orqali o‘quvchilar bilimlarni faqat o‘zlashtiribgina qolmay, balki tahlil qiladi, baholaydi, muammo yechimlarini topadiKo’pchilikka ma’lum va ommabop bo’lgan krossvord o’yini o’quvchilarda qiziqish uyg’otishi tabiiydir. Krossvord ko’rinishidagi so’rov shakli o’quvchilar uchun har doim qiziqarli va o’ziga tortadigan metoddir. Ushbu o’yinga o’quvchilar shu darajada kirishib ketadilarki, hatto, o’zlari ham informatikaning turli mavzulari bo’yicha krossvordlar tuzishlari mumkin. Mustaqil ijodiy faoliyatning bunday shakli foydali bo’lishi bilan birga, faqatgina bilimdon o’quvchilarnigina emas, balki past o’zlashtiruvchilarni ham qamrab oladi. Boshqa o’quv fanlaridan past o’zlashtiruvchi o’quvchilar ko’pincha informatikadan yaxshi va tirishqoq o’quvchilarga aylanadilar. Krossvordlar sodda bo’lishi bilan birga, mashhur olimlar, allomalar ismlariga, mavzuga aynan mos keluvchi maxsus atamalarga diqqatini jalb etishning samarali vositasi hamdir.

ISSN 3030-3907

Xulosa. Ta’lim sifatini oshirishda innovatsion va interfaol metodlardan samarali foydalanish zarur. Bu o‘quvchilarning ijodiy salohiyatini, mustaqil fikrlashini va muammolarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘yinli texnologiyalar, zamonaviy dasturlar va internet resurslaridan foydalanish darslarni yanada qiziqarli va samarali qiladi. O‘qituvchi har bir darsga puxta tayyorgarlik ko‘rib, zamonaviy metodik yondashuvlardan foydalanishi lozim.

Shunday ekan, informatika fanida innovatsion texnologiyalardan foydalanish zamon talabi bo‘lib, o‘quvchilarning bilim saviyasini oshirishda muhim omil hisoblanadi Rebuslar ham o’yinli texnologiyalar sirasiga kiradi. “Rebus” so’zi lotin tilidan olingan bo’lib, “so’zlar orqali emas, balki rasmlar orqali ifodalash” ma’nosini anglatadi. Bu - biror so’z yoki atamaning rasmlar, notalar, harflar bilan birgalikda ifodalanishi orqali hosil qilingan jumboqdir.

Eng birinchi rebuslar to’plami Etenom Taburo tomonidan Fransiyada o’chiriladigan harflar soniga mos keladi;

- Rasmning o’ng yuqorisidagi apostroflar soni rasm nomining o’ng tomonidan o’chiriladigan harflar soniga mos keladi;

- So’z o’rtasidagi harflarni o’chirish uchun bu harflar rasm ustida yozilib ustidan chiziladi;

- Rasm nomidagi belgilarning joylashgan o’rni tartib raqamini o’zgartirish orqali yangi hosil qilish mumkin.

Mustaqil ijodiy faoliyatning bunday shaklidan foydalanilganda darsda faqatgina kuchli o’quvchilargina emas, balki kuchsiz o’quvchilar ham faol ishtirok etadilar. Darslarda qiziqtirishdan foydalanishning boshqa shakllaridan, ya`ni rebus va boshqotirmalardan ham foydalanish yaxshi samara beradi.

Ushbu qiziqtiruvchi metodlardan foydalanganda, o’qituvchi darsni maqsadli tashkil qilishni rejalashtiradi, ya`ni krossvord, rebus, boshqotirmalarni fanning mazmuniga mos tayyorlaydi. Darsning maqsadini aniqlaydi va kutilayotgan natijani loyihalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizxodjaeva N.N. Pedagogicheskie texnologii i pedagogicheskoe masterstvo. Uchebnoe posobie.- Toshkent. TDPU 2013. - 192 b.

2.O.U.Avlayev, S.N. Jo‘rayeva, S.P.Mirzayeva “Ta’lim metodlari” o‘quv-uslubiy qo‘llanma, “Navro‘z” nashriyoti, Toshkent – 2017.

3. Gulboyev A. O`quv jarayonida ilg’or pedagogik va axborot texnologiyalarini qo’llash yo’llari.; BuxDU, 2021,105 b.

4. Уваров А. Информатика в школе: вчера, сегодня, завтра // Информатика и образование, 1990, №4.

ISSN 3030-3907

5.Turakulovich, M. O. (2024). BASIC PRINCIPLES AND RULES OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, *4*(3), 836-843.
6. To'raqulovich, M. O. (2024). INNOVASION AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA ULARNI TA'LIMDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI. *Международный журнал научных исследователей*, *9*(1), 190-193.
7. Murodov, O. T. R. (2024). SUN'IY INTELLEKT VA MASHINASOZLIK ASOSLARINI MAKTABLARDA O 'RGATISH IMKONIYATLARI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, *1*(2), 73-79.
8. Murodov, O. T. R. (2024). INFORMATIKA FANINING ZAMONAVIY TA'LIMDAGI O 'RNI VA AHAMIYATI. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, *1*(2), 52-58.
9. TO'RAQULOVICH, M. O. (2025). AXBOROT TIZIMLARINI HIMOYALASH VOSITALARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY QO'LLANILISHI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, *3*(1), 76-79.
10. TO'RAQULOVICH, M. O. (2025). OPERATSION TIZIMLAR TAVSIFI. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, *3*(1), 88-91.
11. TO'RAQULOVICH, M. O. (2025). INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANI O'QITISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, *3*(1), 96-99.

ISSN 3030-3907